

Česká věda ve 20. století opakovaně tematizovala potřebu přesného vydání *Kralické bible* s různými jednočteními jednotlivých bratrských vydání. »Věrné vydání celého prvního textu kralického (s různými čteními textů dalších) zůstává vědeckou potřebou [...].«¹ napsal například v roce 1910 pozdější profesor českého jazyka a literatury na brněnské univerzitě a její rektor Stanislav Souček.² O jedenadvacet let později opakuje též vědec v soukromé korespondenci tuto myšlenku podobnými slovy: »Úplného a spolehlivého vydání těchto základních textů s variantami podružných je třeba jako soli.«³ O pár let nato si posteskl tehdy mladý bohemista Jiří Daňhelka, v letech 1966-1969 děkan Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, že »nemáme [...] kromě původních výtisků spolehlivého nového nebo novějšího vydání.«⁴ V roce 1951 konstatuje podobně Mirjam Daňková: »Odborné edice textů kralických nemáme dosud vůbec. Nemáme také textové srovnání kralických biblí, takže bádání o bratrském biblickém překladu nemá dosud nejkrovnější základnu.«⁵ V podobném duchu mluví i starozákonník Blahoslav Pípal, když se ohlíží za čtyřsetpadesátiletým dědictvím jednoty bratrské: »Dosud však nemáme srovnávací jazykové studie českých biblí předkralických a jednotlivých vydání biblí kralických [...].«⁶ Konečně výše zmíněného deficitu si povšiml rovněž bibliista prof. Jindřich Mánek, jeden z vedoucích novozákonní skupiny *Českého ekumenického překladu*, když v roce 1975 s politováním píše: »[J]e velká škoda, že dosud nemáme srovnávací edici Kralických biblí.«⁷

K takové edici bylo, a to, pokud víme, poprvé v dějinách, nakročeno zásluhou akribického klasického filologa Jaroslava Konopáska, pionýra moderního textově-kritického přístupu ke *Kralické biblí*. Jeho pokus z přelomu dvacátých a třicátých let 20. století se však nepodařilo dovést k realizaci – na rozdíl od vynikajících edic staročeských biblických spisů v posledních letech, na jejichž ediční přípravě se podílela jubilatka, již je tento příspěvek vděčně věnován.

V předmluvě ke Konopáskově knižní publikaci *Řecko-latinská předloha Blahoslavova Nového zákona. Prolegomena textové kritiky kralického textu Nového zákona z roku 1932* čteme už rezignovaná slova, vztahující se, jak plyne

¹ SOUČEK, Stanislav: *O biblí kralické (S ukázkami textu)*, Brno 1910, s. 35.

² K jeho životu např. KOPECKÝ, Milan: *Stanislav Souček (1870-1935)*, Praha 1991.

³ Praha, Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek (dále zkracujeme na ÚAČCE/Konopásek), složka II.b.1, nefoliováno. V citátech z tohoto fondu nereprodukuje podtržení, normalizujeme interpunkci a opravujeme zjevné překlepy.

⁴ DANHELKA, Jiří: *Tlumočnické dílo Kralických*, in: *Věda a život* 10 (1944), s. 105.

⁵ DAŇKOVÁ, Mirjam: *Bratrské tisky ivančické a kralické (1562-1619)*, Praha 1951, s. 40.

⁶ PÍPAL, Blahoslav: *Nad dědictvím Jednoty 1613-1963*, in: *Křesťanská revue* 30 (1963), s. 132.

⁷ MÁNEK, Bohuslav: *Bible v českých zemích*, Praha 1975, s. 46.

Robert DITTMANN

Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

Pokus Jaroslava Konopáska o kritické vydání *Kralické bible*

Věnováno
PhDr. Miladě Homolkové, Ph.D.,
k životnímu jubileu

Jaroslav Konopásek's attempt at a critical edition of the Kralice Bible

The erudite classical philologist Jaroslav Konopásek (b. 1883), who prematurely died in 1934, was the first scholar to have attempted to prepare a critical edition of the eminently important Czech biblical translation called the "Six-Volume Kralice Bible". The plans began to take shape in 1931-32 when Konopásek was intensely designing the edition and seeking financial support, including among the highest ecclesiastical and political authorities, such as the President T. G. Masaryk and his daughter Alice. The ambitious plans and bright prospects were thwarted by the Great Depression, as well as by Konopásek's overestimation of his individual abilities and his rather impulsive and combative nature. This article traces in detail the birth, development, and the ultimate failure of Konopásek's projects in the late 1920s and early 1930s, which probably contributed to his premature death.

Keywords: Czech Bible translations; Kralice Bible (*Bible kralická*); critical edition; Konopásek, Jaroslav; quasifacsimile

Number of characters / words: 47 838 / 7 023

Number of figures: 17

Secondary language: Old Czech

* Příspěvek vznikl v rámci autorova působení na Univerzitě Hradec Králové (kontakt: robert.dittmann@uhk.cz).

z širšího kontextu v předmluvě, retrospektivně k roku 1929: »Tehdy bych si byl také troufal na vydání kritického textu celé Bible Kralické až do r. 1613 [...]«. ⁸

Cílem této studie je představit Konopáskovy ambiciózní projekty z konce dvacátých a začátku třicátých let a sledovat jejich neblahý osud. Budeme přitom vycházet zejména z jeho neobjemné pozůstalosti o rozsahu jednoho kartonu, uložené v Ústředním církevním archivu Českobratrské církve evangelické v Praze, ⁹ kde se nacházejí důležité materiály z let 1931-1933 související s těmito velkolepými, leč nakonec nerealizovanými projekty.

Jaroslav Konopásek (1883-1934)

PhDr. Jaroslav Konopásek (18. 6. 1883 – 3. 10. 1934), ¹⁰ »tělem i duší filolog«, ¹¹ se narodil v Trnové u Zbraslavi nedaleko Prahy. Po maturitě na malostranském gymnáziu v Praze ¹² studoval práva a filozofii, ¹³ vystudoval Filozofickou fakultu Karlovy univerzity. Disertaci napsal na téma *Stinná stránka Spenserovy filosofie (Principles of Morality)*, jedním z jejích posuzovatelů byl T. G. Masaryk. ¹⁴ Doktorát získal v roce 1906, přitom už od roku 1903 pracoval v Zemském výboru českém, ¹⁵ byl jeho účetním radou. ¹⁶

Před konverzí byl Konopásek zaujat marxismem, už v roce 1908 vykonal cestu na Rus, přeložil mj. spis J. A. Pokrovského *Právo na život* (Praha 1911), psal časopisecké studie. ¹⁷ V roce 1920 se projevila i Konopáskova rezolutní a nekompromisní nátura, když pod pseudonymem Jaroslav Chodobosov vydal ostře polemickou brožurku *Revoluce (Kapitoly polemické)* (Praha 1920). Už na jejím začátku stojí příznačná formulace »ohnivě protestuji« (s. 6) a celý spisek je obhajobou potřeby revoluce (např. s. 16: »[t]ak mnoho bylo by potřebí výchovy k revoluci«) a vyjádřením víry v ni (proto lítost na s. 23, že »[č]eskému bolševismu nedalo se u nás vyrůst a činily se mu všemožné překážky«). Připomenout musíme dále Konopáskovo autorství rusínského slabikáře, vůbec prvního pro třídu národní školy, jenž vyšel v Praze v roce 1921 pod názvem *Perša čítanka dľja narodnych škól* jako výsledek úředního působení autora na Podkarpatské Rusi. ¹⁸

Po své konverzi vstoupil nejprve k evangelíkům augsburského vyznání, konkrétně do sboru u Salvátora v Praze, ¹⁹ roku 1919 se dostal k Českobratrské církvi evangelické, ²⁰ měl kontakty s Jednotou českobratrskou a Jednotou bratrskou, ²¹ studoval na Husově československé evangelické fakultě teologické, přičemž vědecky se sblížil zejména se starozákonníkem Slavomilem Daňkem, kromě něj mu byli blízcí Josef Lukl Hromádka a významný kazatel František Urbánek, blízký Masarykův přítel. ²² V roce 1925 ve funkci účetního rady odešel do výslužby, 1. března téhož roku vstoupil do Jednoty bratrské a stal se, uváděn předsedou její úzké rady Bohumilem Vančurou (1894-1968), jejím kazatelem. ²³ Působil v Čechách (ve sborech v Ujkovicích, Železném

⁸ KONOPÁSEK, Jaroslav: *Řeckolatinská předloha Blahoslavova Nového zákona. Prolegomena textové kritiky kralického textu*, Praha 1932, <https://ia802603.us.archive.org/27/items/blahoslavuvnovyz02blah/blah-slavuvnovyz02blah.pdf>, s. ix. Proložení Konopáskovo.

⁹ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, II.b.5.

¹⁰ Základní informace viz BLAHA, Ondřej: *Konopásek, Jaroslav*, in: ČERNÝ, Jiří – HOLES, Jan (eds.): *Kdo je kdo v dějinách české lingvistiky*, Praha 2008, s. 336; SOUČEK, Stanislav: *Zprávy [nekrlog Jaroslava Konopáska]*, in: *Naše věda* 16 (1935), s. 58-59.

¹¹ POPELÁŘ, Bohumír: *Jaroslav Konopásek (1883-1934)*, in: *Kostnické jiskry* 41 (29. 3. 1956), s. 4.

¹² ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

¹³ [-vh-]: *Drobné zprávy [nekrlog Jaroslava Konopáska]*, in: *Listy filologické* 61 (1934), s. 351. Nepodařilo se nám ověřit, jestli práva skutečně vystudoval: ve svém vlastním životopise připravovaném pro habilitační řízení uvádí pouze: »absolvoval filozofickou fakultu Karlovy university v Praze« (ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.).

¹⁴ TULACHOVÁ, Marie: *Disertace pražské university 1882-1953*, I, Praha 1965, s. 76. Druhým oponentem byl prof. František Drtina, v letech 1905-1906 děkan filozofické fakulty.

¹⁵ SOUČEK, *Zprávy [nekrlog Jaroslava Konopáska]* (◀ pozn. 10), s. 58.

¹⁶ VACOVSKÝ, Adolf: *Dr. Jaroslav Konopásek*, in: *Jednota bratrská* 60 [86] (1983), s. 104.

¹⁷ Např. článek *Prohlášení lidských práv v ruské předrevoluční teorii*, se záplem obhajující revoluci, vyšel v periodickém orgánu socialistické mládeže *Akademie* 24 (březen 1920), s. 294-299.

¹⁸ SOUČEK, *Zprávy [nekrlog Jaroslava Konopáska]* (◀ pozn. 10), s. 59.

¹⁹ POPELÁŘ, *Jaroslav Konopásek (1883-1934)* (◀ pozn. 11), s. 4.

²⁰ SOUČEK, *Zprávy [nekrlog Jaroslava Konopáska]* (◀ pozn. 10), s. 58.

²¹ Píšeme záměrně s majuskulí.

²² Srov. POPELÁŘ, *Jaroslav Konopásek (1883-1934)* (◀ pozn. 11), s. 4.

²³ VACOVSKÝ, *Dr. Jaroslav Konopásek* (◀ pozn. 16), s. 104.

Brodě, Kunvaldu, vypomáhal také v Praze »i v jiných sborech«,²⁴ v Polsku nebo jako učitel teologie na misijním ústavu v Bukovině. V roce 1927 odjel studovat do Skotska, kde se věnoval bibliotice.²⁵ Od roku 1929 byl v Praze ředitelem Štefánikovy koleje vysokoškolských studentů.²⁶

Povahou vášnivý a někdy jednostranný polemik,²⁷ nezdolal sám vlastně v žádné církvi, jak vystihl jeho generační souputník Josef Lukl Hromádka (ukazující svou životní dráhou také, že křesťanství s komunismem mají styčné body): »Bylo arci něco v něm [...], co mu znemožnilo tichou a soustavnou činnost ve sborovém životě.«²⁸ Například ve sboru v Ujkovicích, kam podle svědectví předchozího správce nastupoval »s notnou dávkou sebevědomí a domýšlivosti«, působil jen tři měsíce.²⁹ Také další zdroje se zmiňují o tom, že šlo o »neklidnou osobnost [...], byl pracovník svérázný, jenž houževnatě a přes odpor, který jeho názory vzbudily, šel svou cestou.«³⁰ A jiné svědectví o jeho působení v církvi doplňuje:

»Všecku jeho činnost diktovala karafiátovská touha po živé, čisté církvi. Uplatňoval ji s vnitřním ohněm a s často výbušnou nesmlouvavostí i kritičností. Stávalo se, že leckde narazil, ale nevzdával se. Jinak náležel spíše mezi t. zv. muže pracoven a obtížně hledal cestu za lidmi. Chyběla mu i trpělivost; často upadal v malomyslnost [...]. Proto jeho působení v kazatelské službě nebylo dlouhé.«³¹

»V posledních letech,« dodává vzpomínka z pražského sboru z roku 1934, »nebýval mezi námi ve sboru, ač Jednotu miloval. Až opět v nemoci, kdy jsme ho navštěvovali, nejednou se roztoužil po obecnství s námi: »Mnoho jsem prožil a poznal, mnoho sborů a církví, ale můj domov je tam u vás. Až se uzdravím, přijdu k vám domů!«³²

Konopásek se na počátku třicátých let hodlal habilitovat na Husově československé evangelické fakultě bohoslovecké, tato snaha ale nebyla završena úspěchem; zachoval se koncept jeho žádosti z roku 1931, v níž žádá o *venia docendi* pro obor »Dějiny a jazyk překladů české Bible« (► Obr. 1).³³ V konceptu zmiňuje plánované vydání Blahoslavova *Nového zákona* z roku 1568, zajímavá je přitom poznámka, že bude doprovázeno »srovnáním vydání z r. 1564 a klasifikací změn v pozdějších vydáních Kralických.«³⁴

Ačkoli jeho textologická práce a faksimilové vydání Blahoslavova *Nového zákona* došly ocenění (v roce 1933 mu byla udělena literárně-historická cena Vlčkovy nadace),³⁵ jeho dalším plánům nebylo souzeno, aby došly kýženého konce. Konopásek zemřel předčasně, jak píše jeden nekrolog, »[v] mladém věku«,³⁶ podle slov jeho manželky ho skolilo nepochopení okolí

²⁴ REICHEL, Karel: *Zprávy z našich sborů*, in: *Jednota bratrská* 12 (1934), s. 88.

²⁵ Uvádí se Edinburgh, srov. BLÁHA, *Konopásek, Jaroslav* (◀ pozn. 10), s. 336, a Glasgow, srov. JUST, Jiří: *Biblický humanismus Jana Blahoslava. Překlad Nového zákona z roku 1564/1568 a jeho kontext*, Praha 2019, s. 27; POPELAŘ, *Jaroslav Konopásek (1883-1934)* (◀ pozn. 11), s. 4.

²⁶ Srov. ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.; SOUČEK, *Zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska] (◀ pozn. 10), s. 58.

²⁷ Už z doby před Konopáskovými biblickými studii lze připomenout např. jeho diskusní novinové články *Jazyková a školská otázka v Podkarpatské Rusi*, in: *Čas* 31 (18. 8. 1921), s. 1-2, nebo *Reforma státní správy*, in: *Čas* 31 (30. 12. 1921), s. 2. Z raných třicátých let se k tomuto žánru druzí například replika s názvem *Česká Akademie věd a umění*, in: *Nové Čechy* 15 (1932), s. 280-281, kde na s. 281 zaníceně pozoruhodným způsobem obhajuje apolitičnost vědy.

²⁸ [HROMÁDKA, Josef Lukl]: *Dr. Jaroslav Konopásek*, in: *Český bratr* 11 (1934), s. 240. K někdy příliš vyhrcované kritice Konopáskovým formulacím můžeme přidat jeho hodnocení tehdy vznikajícího Žilkova překladu *Nového zákona*, jenž se záměrně odpoutával od evangelické tradice, vázané na dědictví *Bible kralické*. V konceptu dopisu prof. Součkovi z 19. 11. 1931 píše (ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.): »Právě jsem dokončil větší práci o chystaném Žilkově překladu N. Z. podle ukázek [...]. Je to prostě ostuda. Řecký text je nespolehlivý (Nestle), řecká filologie kulhá, češtině, zejména kralické, nerozumí, jazyk je triviální [...]. Varoval jsem už dávno prof. Smetánku před spoluprací – nedal si říci, ponese spoluodpovědnost. [...] Chci zabránit, aby N. Z. Žilkův nevyšel už proto, že má býti subvenován panem presidentem.«

²⁹ [s. a.]: *Jednota bratrská v Ujkovicích*, in: *Dobřív* 5 (1. 10. 1933), s. 68.

³⁰ [-vh-]: *Drobné zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska] (◀ pozn. 13), s. 351.

³¹ VACOVSKÝ, *Dr. Jaroslav Konopásek* (◀ pozn. 16), s. 105.

³² REICHEL, *Zprávy z našich sborů* (◀ pozn. 24), s. 88.

³³ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

³⁴ Tamtéž. Srovnání *Nového zákona* 1564-1568 je součástí Konopáskových *Profegomen* (◀ pozn. 8).

³⁵ SOUČEK, *Zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska] (◀ pozn. 10), s. 59; [-vh-]: *Drobné zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska] (◀ pozn. 13), s. 351.

³⁶ [s. a.]: *Zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska], in: *Český časopis historický* 40 (1934), s. 664.

46

Profesorskému sboru
Jelacovi

20/7 1931

Husovy české evangelické fakulty bohoslovecké
v Praze

Jednání, žádá, aby mi byla udělena veškerá
dovolení pro obor

Dějiny, text a jazyk překladač církve bible,
a došlo by mi i představitelstvo:

Výstřední gymnázium Karlovo v 1877/83, vyloučen
gymnázium na Praze III a absolvoval příměstskou
fakultu Karlovy univerzity v Praze, dovešel
hodnotu doktora filologie.

Nabídl tyto práce, který podle
vědecky je neuvěřitelně jistopověstí:

- 1) Bible a jazyk (1929)
- 2) Bible a jazyk (1930)
- 3) Dvě studie o biblí kralické (1930). (ve
Pravě a správně)

Hlavní filologické práce (Čes. a německé)

Výsledky

Kromě toho pokračuje v mnohých státních dolech
státních a církevních: jednota kralická, Česká rada,
Čes. bratři, kostelní jazyk, Lidové Noviny (Kralice),
Jeho publikace, které předložil, především
v publikacích: dvě studie, 1. Filologické poznámky
k Blahoslavovu překladu Bible, 2. Studie o kralické
kralické a literární kritice. (ve sborníku kralické)
Příspěvek k vydání Blahoslavova překladu Bible 1568,
Aleg. dopovídky k vydání Bible 1568 a kralické
zprávě o přípravě vydání kralické Bible.

Vědecké práce filologické a literární kritické byly od počátku
nesoucí především zájem filologický a náboženský. K tomu byl podnět
veden také výmluvně na fakultě Karlovy a ve sborníku jazyk a jazyk
o kralické jednotě kralické (v Čechách a v Polodni) a podle
ústřední církevní (Kralice).

Obr. 1:
Koncept Konopáskovy
žádosti o *venia docendi*
z roku 1931 adreso-
vaný profesorskému
sboru Husovy česko-
slovenské evangelické
fakulty bohoslovecké.
Odvolává se v ní na
své publikace knižní
a časopisecké, rekapi-
tuluje svou kazatelskou
činnost a humanitní
vzdělání, zmiňuje se
o přípravách faksimil-
ového vydání Blaho-
slavova *Nového zákona*
z roku 1568, jež bude
doprovzeno srovná-
ním s edicí z roku 1564
a zhodnocením změn
následných kralických
vydání. Ústřední archiv
Českokrálovské církve
evangelické, osobní
fond Jaroslav Jan Ko-
nopásek, složka II.b.5,
nefol.

v církvi.³⁷ Ke skonu jistě přispělo i pracovní vypětí spojené s neúspěšným projektem kritického vydání *Bible kralické* a s dalšími projekty. Podle jednoho z nekrologů zesnul »uprostřed příprav k vydání celého kralického překladatelského díla (zčásti fotografickému neb aspoň paleograficky věrnému, zčásti v prepise nebo jen ve formě kollace odvozeného textu se základním) [...]«. ³⁸ »[S]ám se do svého bádání pohroužil vášnivě a s hmotnými obětmi [...]« připomíná

³⁷ JUST, *Biblický humanismus* (← pozn. 25), s. 28.

³⁸ SOUČEK, *Zprávy [nekrolog Jaroslava Konopáska]* (← pozn. 10), s. 58.

výkladem«.⁴⁰ Takový aparát považoval nad síly jedince: tento úkol »rozpočítávám na lidskou generaci«, svěřuje se v předmluvě (s. 9), a proto doufá, že vydání jeho studií podnítl zájem potenciálních spolupracovníků. Potřebnost takového vydání Konopásek zdůrazňuje také v novinovém článku z roku 1930: »Bude dále nutno srovnat text bible Kralické v různých jejích vydáních,«⁴¹ tak formuluje jednu z podmínek pro uskutečnění novodobé revize kralického znění, o němž se tehdy vedly v evangelických kruzích diskuse. Byl si přitom vědom i finanční náročnosti a nejistého pokrytí obdobných edičních počínů: »[K]aždá kritická práce narazí i na obtíže finanční,« píše Konopásek, neboť v té době ještě nebylo ani »zabezpečeno vydání původního textu Blahoslavova« (s. 9). V pozůstalosti se dochovaly rozpočty, korespondence, žádosti o subvence a další materiály k postupně upravovanému projektu vydat *Kralickou biblí* 1613.

Od původního záměru vytisknout tuto edici v novém pravopisném rouše náš biblista ustoupil. Z konceptu dopisu nakladateli Janu Laichterovi z 15. 2. 1931 vyplývá, že se chystal pořídit faksimile po vzoru své edice Blahoslavova *Nového zákona* (píše, že »přípravy jsou hotovy«) a že s vytištěním počítal ještě téhož roku: »Vydám letos Bibli 1613 tímže způsobem.«⁴² Edici už by připravil bez variant a poznámek. Tak čteme i v žádostech o podporu ze strany České akademie věd a umění: »Text vydám bez poznámek; teprve na základě jeho pokusím se v samostatném spise o srovnání textů 1593, 1596, 1601 a 1613 a o jednotnou historii celého vývoje.«⁴³ Na podzim téhož roku sděluje v dopise prof. Stanislavu Součkovi, že »Kralická bible z r. 1613 začne vycházeti napřesrok« (tedy 1932), a to ve třech dílech: 1) Nový zákon, 2) Starý zákon, 3) deuterokanonické knihy.⁴⁴ Rok 1932 jako termín realizace se objevuje rovněž v dopise tiskárnám s prosbou o kalkulaci z 19. 11. 1931.⁴⁵ A konečně taková zpráva proběhla i dobovým tiskem: deník *Venkov* přinesl 20. 11. 1931 informaci, že Konopásek »připravuje pro nejbližší dobu s podporou České akademie fotografické vydání Kralické Bible z r. 1613.«⁴⁶

Konopásek chtěl tedy v jisté fázi začít nejdřív *Novým zákonem* jako prvním ze tří dílů faksimile. To potvrzuje i koncept dopisu kanceláři prezidenta z 20. 2. a 20. 6. 1931 (to opraveno na 20. 9. a připsáno »nebylo posláno«), žádost o podporu adresovaná Ministerstvu školství a národní osvěty z 20. 9. 1931 a dále I. a III. třídě České akademie věd a umění se stejným datem.⁴⁷ Na konci října téhož roku bylo žadateli dopisem oznámeno, že III. třída se skutečně »usnesla koupiti 40 výtisků [...] fotografického vydání Nového Zákona z roku 1613«, kdežto z I. třídy došla s datem 13. 11. 1931 odpověď negativní.⁴⁸ Jakkoli Konopásek od začátku tušil, bylo lze »očekávat, že i tento podnik bude pro naše malé poměry příliš nákladný« (tak si zapsal do přehledu svého edičního programu [► Obr. 3a-c]),⁴⁹ realita ho však možná přece jen zaskočila: nepodařilo se mu ani usilovnou snahou zajistit finanční krytí celého počínu, celková cena otisku se měla vyšplhat na obří sumu 149 000 Kč, přičemž jen novozákonní část by stála téměř 28 000 Kč.⁵⁰ Subvence žádal dále u prezidenta, a to v dopise jeho kanceláři z 30. 12. 1931 (► Obr. 4),⁵¹ v němž píše, že vydání pořizuje »vlastním nákladem« a odhadovaná cena činí 149 000 Kč, přitom jen III. třída přislíbila podporu, a to ve výši 8 tis. Kč.⁵² Z prezidentské kanceláře došla ovšem 23. 1. 1932 zamítavá odpověď, odvolávající se na Masarykovu předchozí štědrá finanční podpora při vydání faksimile *Nového zákona* z roku 1568, takže další finance prý nebylo možno očekávat. Další negativní odpověď dorazila z Ministerstva školství a národní osvěty ve verdiktu datovaném 20. 4. 1932, kvůli nutnosti úspor státním rozpočtu bylo prý nezbytné odložit rozhodnutí o podpoře »na dobu finančně příznivější.«⁵³ Plán shromáždit různ-

⁴⁰ KONOPÁSEK, Jaroslav: *Biblické studie*, Praha 1929, s. 9.

⁴¹ KONOPÁSEK, Jaroslav: *Potřeba nové revise biblického textu*, in: Lidové noviny 38 (8. 4. 1930), s. 9.

⁴² ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol. (oba citáty).

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

⁴⁵ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁴⁶ [s. a.]: *Nové významné práce o Bibli kralické*, in: *Venkov* 26 (20. 11. 1931), s. 7.

⁴⁷ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁴⁸ Tamtéž (odtud i citát).

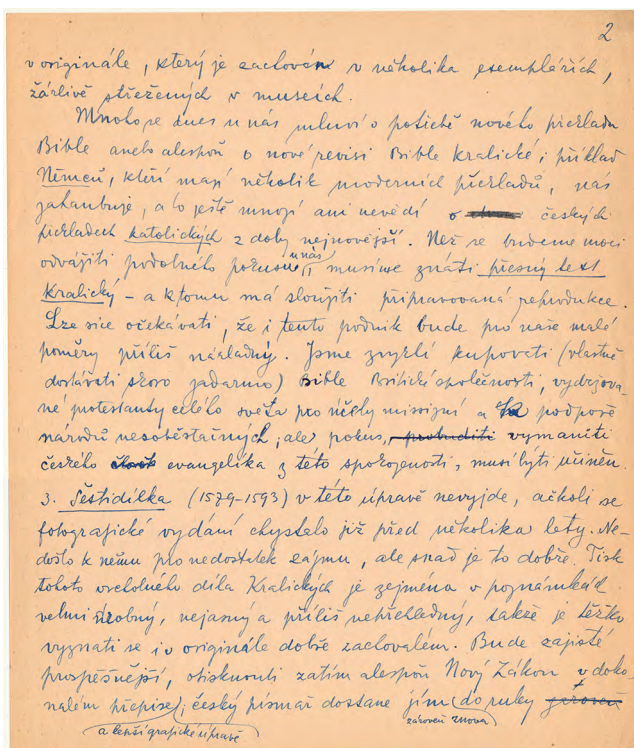
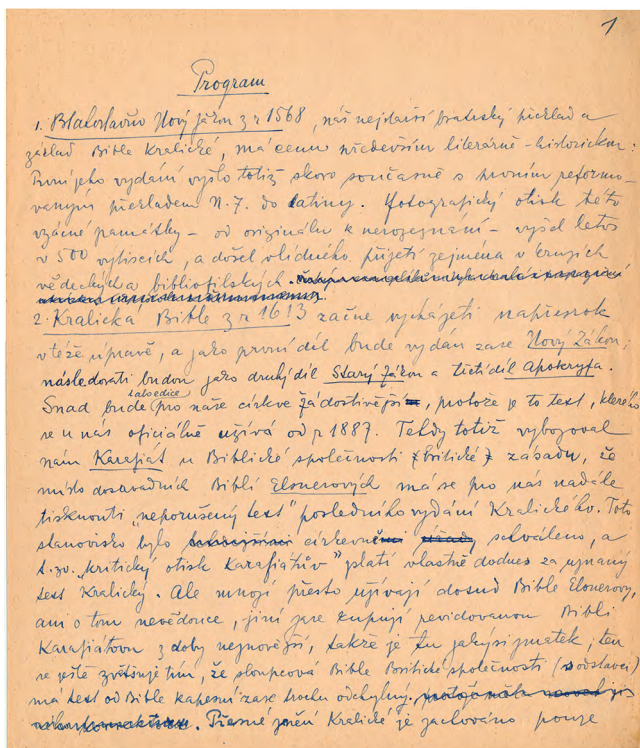
⁴⁹ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

⁵⁰ Srov. cenovou nabídku České grafické unie ze dne 3. 12. 1931, ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁵¹ Archiválie z let 1929-1932 týkající se Konopásky se zachovaly v Archivu Pražského hradu, fond Kancelář prezidenta republiky, inv. č. 729, sign. D 8789, karton 65, https://www.prazskyhradarchiv.cz/file/edee/fondy_sbirkky/kpr01.pdf.

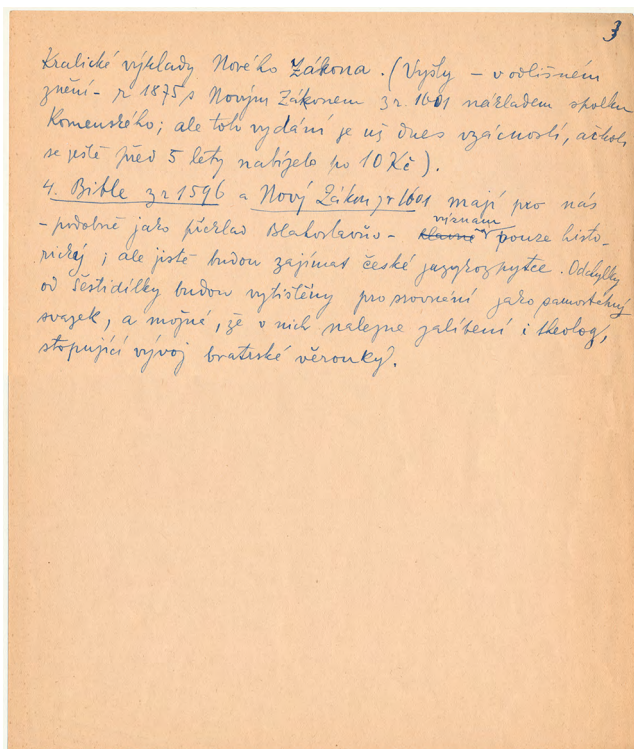
⁵² ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁵³ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

Obr. 3a-c:

Konopáskův ediční program měl obsáhnout celou hlavní biblistickou produkci předbělohorské jednoty bratrské. Po vytištění faksimile Blahoslavova druhého vydání se soupisem odchylek od vydání prvního měl v úmyslu pustit se do příprav obdobného vydání poslední Kralické bible (1613), vrcholem jeho snah mělo být kritické vydání Šestidílkky s variantami a textověkritickými poznámkami, v němž by starozákonní část personálně zabezpečil prof. Slavomil Daněk. Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.1, nefol.

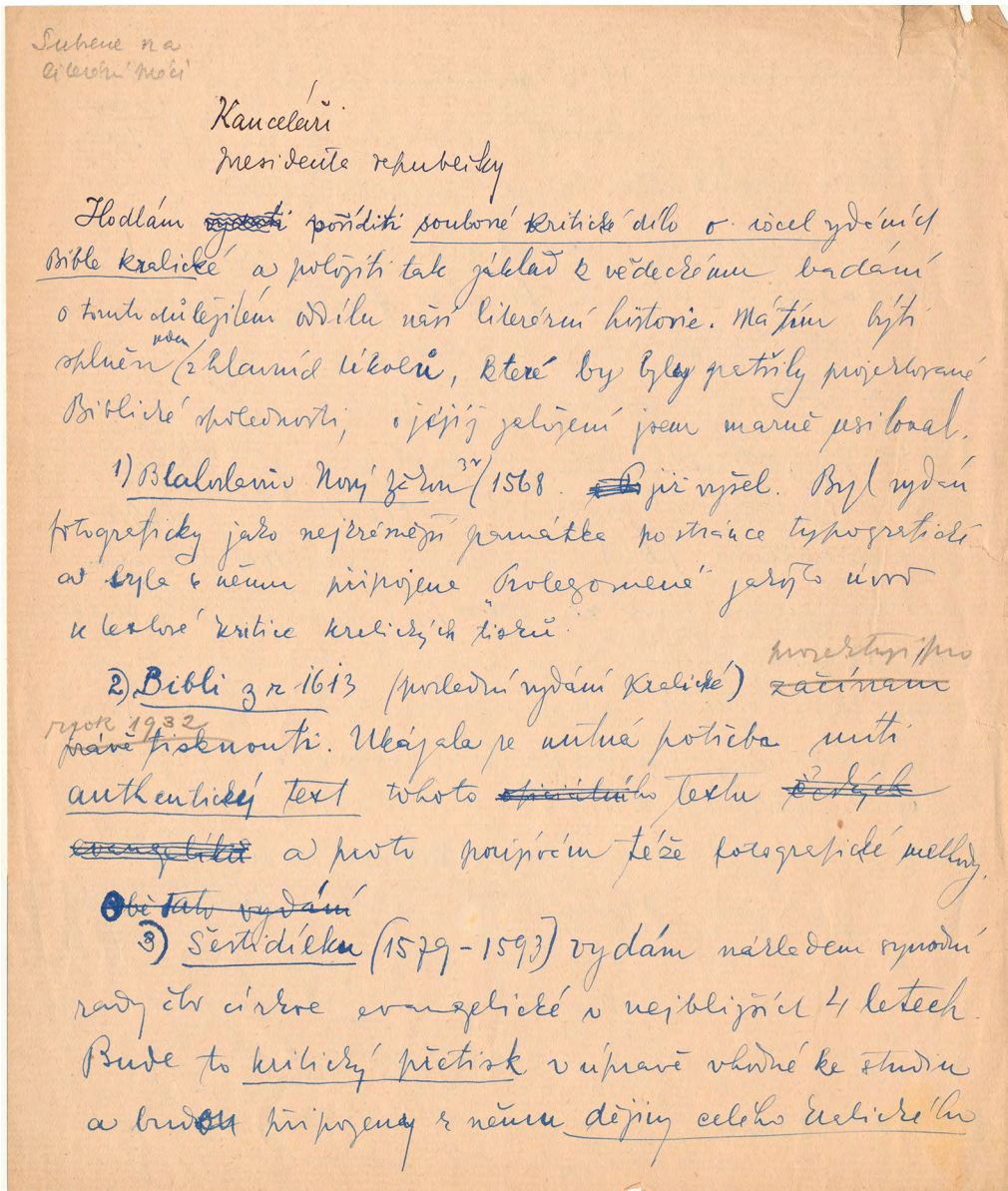

nočení bratrských edic a interpretovat je autor nakonec vyhradil nejvelkolepějšímu edičnímu projektu svého života: kritickému vydání Šestidílkky s doprovodným aparátem.

Projekt kritického vydání Kralické bible šestidílné (1931-1933)

Plán kritického vydání Šestidílkky s variantami bratrských textů 1564-1613 je zdokumentován archiváliemi z raných třicátých let: dokládají zrod (jedná se o korespondenci s prof. Stanislavem Součkem, žádosti o subvence, nabídky zamýšleného tisku ke koupi apod.), průběh i konečný nezdar celého podniku. Podle konceptu dopisu nakladateli Laichterovi z února 1931, který jsme připomněli výše, se měl projekt uskutečnit v nadcházející pracovní pětiletce: »Chystám [...] přetisk Šestidílkky v nejbližších 4-5 letech za spolupráce Dyrynkovy a Daňkovy.« Pro spolupráci sice získal prof. Slavomila Daňka (s nímž se radil také ohledně založení biblistického časopisu *Vetera et nova*)⁵⁴ a se snahami byl obeznámen dr. Jindřich Hrozný, vydavatel Komenského *Manuálu*, ale přesto se náš biblista obrátil na doporučení J. Hrozného i na brněnského profesora Stanislava Součka s tím, že ten bude jeho záměru rozumět nejlépe. »Nemám tu v Praze nikoho,« svěřuje se Konopásek v listě do moravské metropole, »komu by ta věc ležela na srdci [...]« –

⁵⁴ POPELÁŘ, Jaroslav Konopásek (1883-1934) (◀ pozn. 11), s. 4.

Obr. 4:
První strana konceptu Konopáskovy žádosti o subvenci »na literární práci« adresované Kanceláři prezidenta republiky (dopis pak nese datum 30. 12. 1932). Cena faksimilového vydání Kralické bible z roku 1613 je v ní vyčíslena na 149 000 Kč, cena kritického vydání Šestidílkky na 360 000 Kč. O měsíc později, s datem 23. 1. 1932, došla žadateli zamítavá odpověď. Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

snad jen J. Hrozného, jež navržený ediční program kvitoval.⁵⁵ V konceptu z 19. 11. 1931 píše Konopásek brněnskému vědci, že na přípravě kritického vydání už vlastně rovněž pracuje a že plánuje poříditi edici, a to tak, že svazky I až VI by zahrnovaly přesný text kralické Šestidílkky, svazky VII a VIII by byly doprovodné. Svazek VII.1 by obsahoval textové srovnání Blahoslav vs. Šestidílkka s textověkritickým výkladem a statistickým vyhodnocením a svazek VII.2 by přinesl srovnání tisků 1593/94, 1596 (nespecifikuje se, zda jde o Bible i Nový zákon z téhož roku), 1601 a 1613.⁵⁶ Svazek VIII měl zahrnovat textověkritické poznámky ke Starému zákonu od prof. Slavomila Daňka.⁵⁷

Se stejným datem, 19. 11. 1931, vyšla v Československé evangelické službě tiskové zpráva, že Jaroslav Konopásek »připravuje pro nejbližší dobu s podporou České akademie fotografické vydání původní Kralické bible z r. 1613. Vedle toho pracuje Dr. Konopásek na závěrečném díle svého projektu, t. j. na kritickém vydání šestidílkky, které by obsahovalo mimo přesný text celé dějiny změn a odchylek, jež byly provedeny v dalších vydáních kralických.«⁵⁸ Stejná zpráva byla o den později otištěna také v deníku Venkov.⁵⁹ Konopásek v citovaném dopise Stanislavu Součkovi z 19. 11. 1931 vyjádřil uspokojení nad tím, že nevyšla reprodukce Šestidílkky (> Obr. 5)

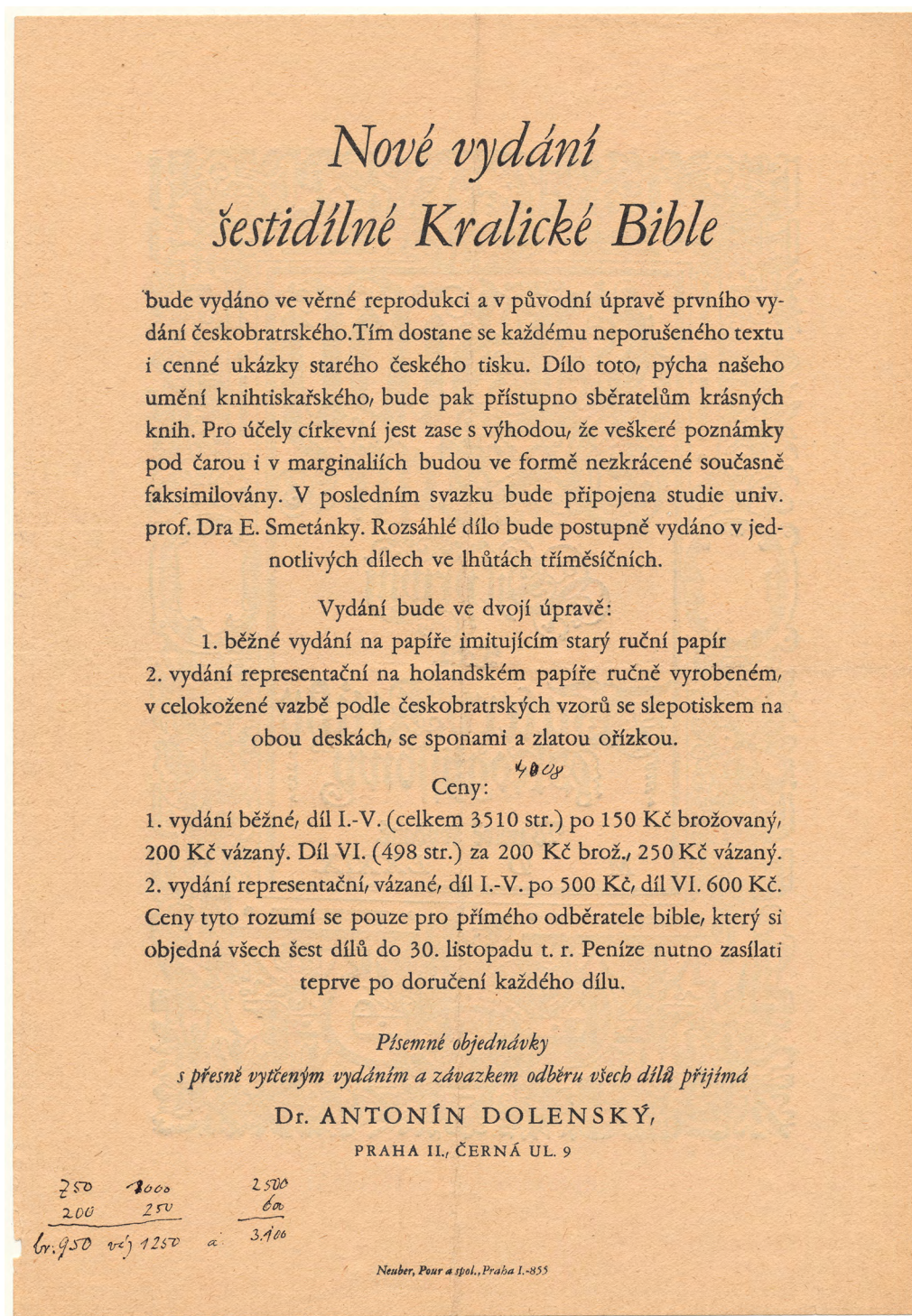
⁵⁵ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol., koncept dopisu.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ ÚAČCE/Konopásek, složka V.c, nefol.

⁵⁹ [s. a.], *Nové významné práce o Bibli kralické* (≠ pozn. 46), s. 7.

Obr. 5:
Reklamní leták firmy Neuber, Pour a spol. avizující přetisk *Kralické bible šestidílné*, jehož realizaci měl v plánu dr. Antonín Dolenský (1884-1956), vedoucí oddělení rukopisů a vzácných tisků Knihovny Národního muzea v Praze. Poslední svazek měl být doplněn studií prof. Emila Smetánky. Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

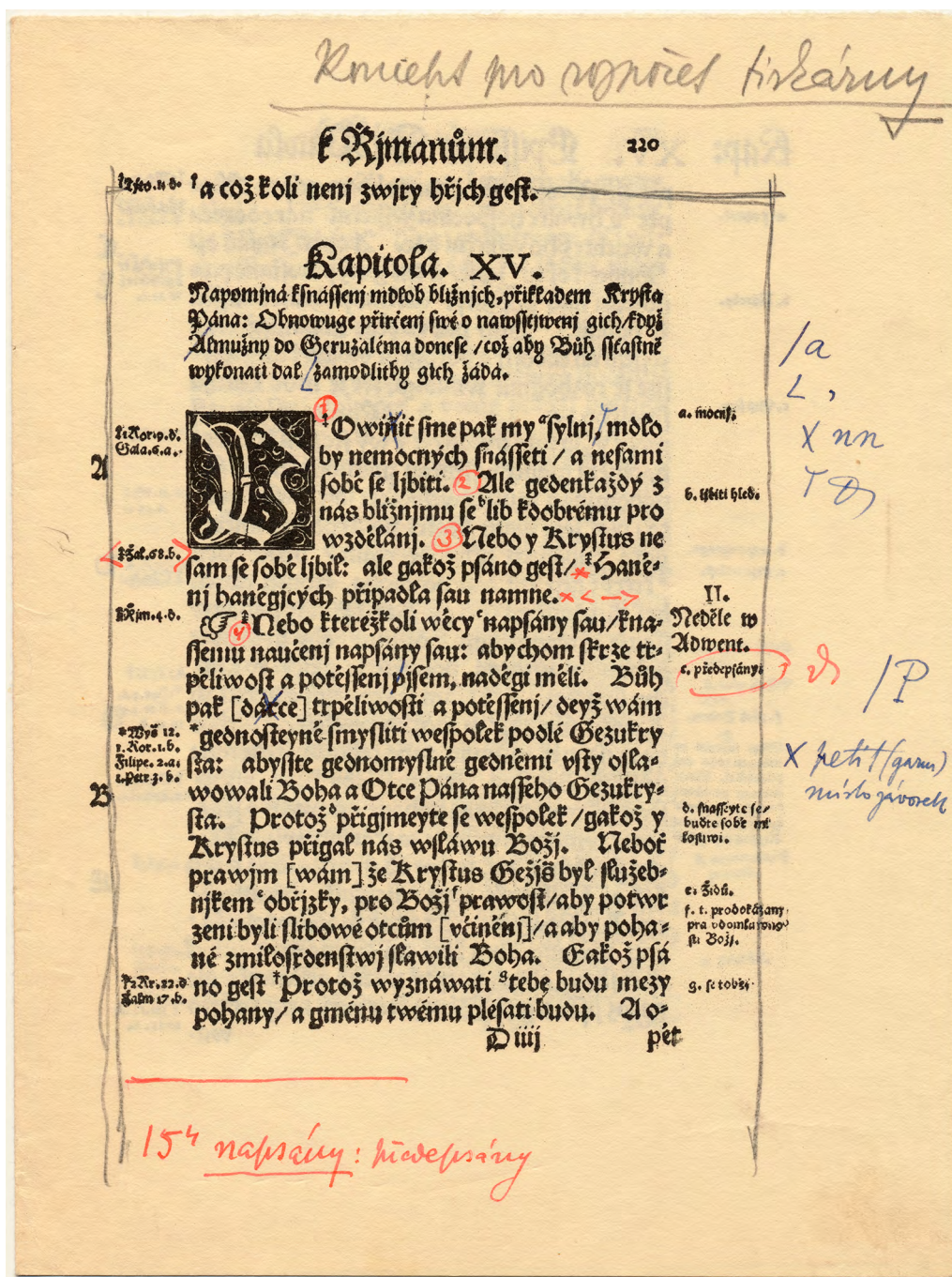
plánovaná dr. Antonínem Dolenským: »[B]yl by to jen pietní kousek a nic víc.«⁶⁰ Sám totiž cílil na jinou prezentaci *Šestidílků*.

Kvazifaksimile

Pro biblický text i bratrské poznámky zamýšlel Konopásek zprvu velmi netypické řešení: tzv. kvazifaksimilové vydání, tištěné novodobou frakturou, pro niž by byly dohotoveny některé litery, např. ž, š nebo ě.⁶¹ Zdůvodňoval to nečitelností původních petitových poznámek a jejich nepřehledností, zamýšlel přitom »[r]eprodukovati sazbu čitelné fraktury originál do nejmenších podrobností, pokud jde o obsah«, formu hodlal však změnit následovně:

⁶⁰ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

⁶¹ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1 a II.b.5, nefol.

Obr. 6:

»Koncept pro rozpočet tiskárny« – takto Konopásek uvažoval o struktuře strany kritického vydání Šesti dílky, k návrhu použil své faksimilové vydání Blahoslavova *Nového zákona* z roku 1568. Poznámky měly být umístěny dole, koncordance hned u veršů, u nichž by byla také doplněna čísla veršů, překladatelské dodatky se měly zprvu vysázet petitem. Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

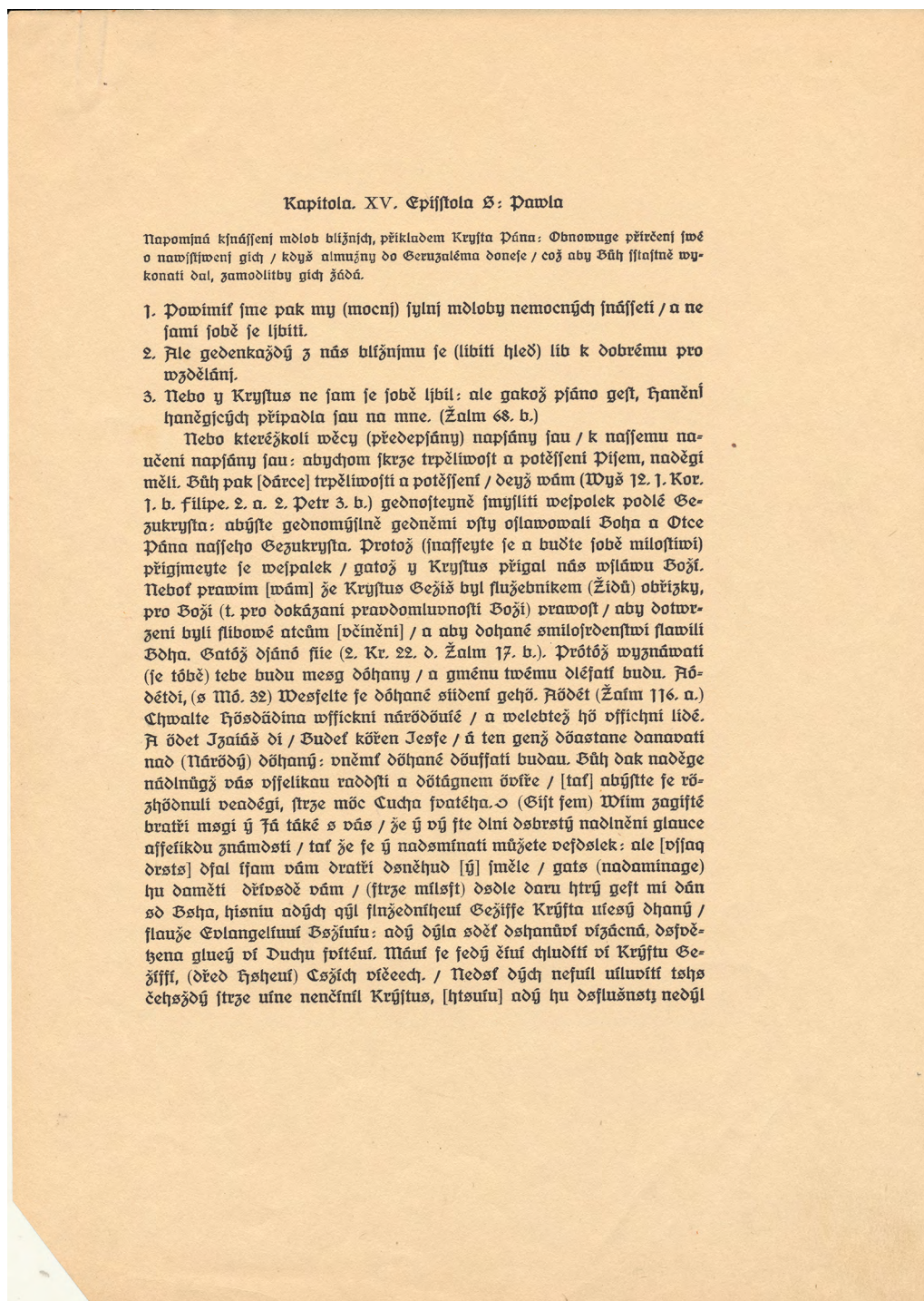
»Parallelky za verše, petitem. Poznámky in margine odpadnou. Schemata (rozbory kapitol) přijdou do záhlaví před summarie. Text bude tudíž úplně čistý (až na jemné hvězdičky paralelek), poznámky pak budou dole lokalisovány číslem kapitoly a verše a opakováním slova, ke kterému patří (u kral[ických] zpravidla ke slovu následujícímu); v případech nerozhodných opakováním 2 slov, před a za značkou kralických.«⁶²

Textověkritický aparát je v jednom ze zachovalých náčrtů rozvržen do tří vrstev: (a) bratrské poznámky a paralelky, (b) čtení cizojazyčných pramenů (jmenovány jsou Barbiriana, Beza, Vulgáta), (c) vlastní editorské poznámky k volbě různocnění.⁶³ V dopise tiskárnám z 19. 11. 1931 upřesňuje (➤ Obr. 6), že by šlo

»o sazbu (cicero) napodobující čitelnou (modernější) frakturou (gotikou?) přiložený vzorek; pro I. díl se předpokládá, že dolejší polovina každé stránky budou poznámky (garmond). Ostatní díly mají poznámek méně (1/4 až 1/10 textu). Poznámky nebudou míti v textu

⁶² ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

⁶³ ÚAČCE/Konopásek, složka III.g, nefol.

Obr. 7:
Ukázka možnosti
sazby ve vydání *Šestidítky*. Tiskárna Politika
v dopise 4. 12. 1931
sděluje, že vysázela
zkušební stranu gotic-
kým písmem, které se
Konopáskovi »zamlou-
vá pro tisk *Kralické
Bible*«, upozorňuje
však, že »[v]ysázený
text je asi od polovice
řádek chybný, proto-
že jsme neměli dosti
typů a musili jsme je
nahraditi blokádami«. Ústřední archiv Česko-
bratrské církve evange-
lické, osobní fond Jaro-
slav Jan Konopásek,
složka II.b.5, nefol.

značek (a, b, c), nýbrž budou umístěny číslem verše s opakováním slova (cicero). Text bude ve verších (odstavcích) a za každým veršem 1-3 drobné poznámky petitem (= »parallelky«, jaké jsou v originále in dorso).⁶⁴

Zdá se, že představu tiskové strany měl Konopásek v této fázi poměrně ujasněnu.

S navrhovaným řešením vysázet text *Šestidítky* novodobou frakturou (► Obr. 7) se nicméně prof. Souček smířit nemohl a v dopise datovaném 13. 12. 1931 (► Obr. 8) ho svému korespondenčnímu partnerovi důrazně rozmlouval, už s ohledem na plán vydat po Blahoslavově *Novém zákoně* z roku 1568 i *Kralickou bibli* 1613 týž způsobem.⁶⁵ Sazba frakturou zřejmě podnítila otázky a pochybnosti nejen u brněnského vědce: taktéž v dopise synodnímu seniorovi Česko-bratrské církve evangelické z 19. 11. 1931 totiž Konopásek razantně obhajuje tento záměr:

⁶⁴ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁶⁵ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

Velectělý pane!

Nemohl jsem do dneška odpovědět pro jiné věci. Odpověď
v takové vážné věci také není rozsvažena snadná.

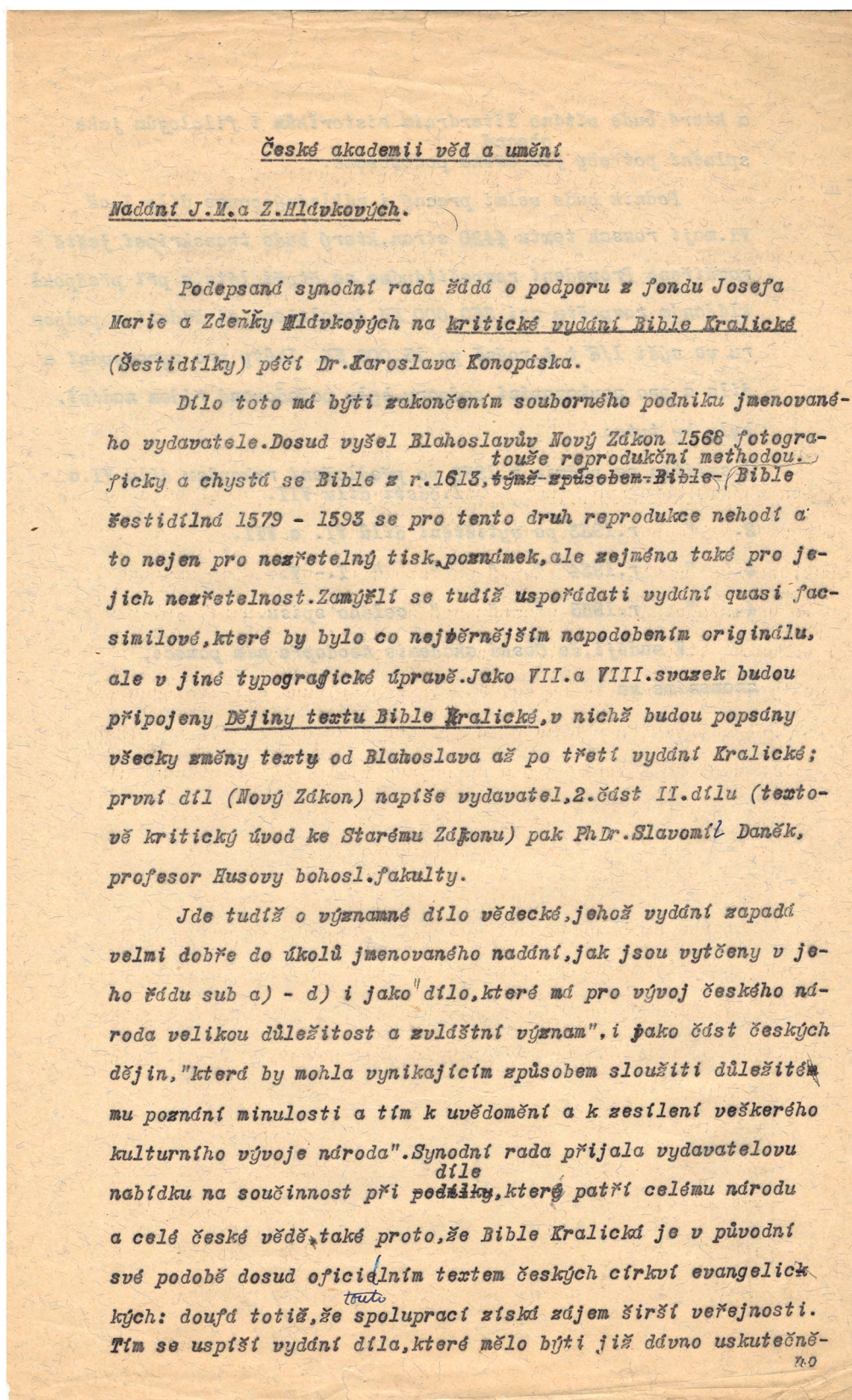
S pracovním postupem: 1613, pak 1579-1593 s var. 1579b a 1601
1601 souhlasím; také s fotografickou reprodukcí 1613. 1613
cheťte vydati ve 3 sv.: I. II. III. Apokryfy. Poněvadž se
tentto pořad vydání bude odchylovati od skutečného pořadu
díla v 1613, která má jednotnou paginaci, číslujte jednotlivé sv.
na vlastních svých (přepsaných a bibliograf. údaje doplněných)
tit. listech (a na křídle nřazaných jedn. svazků) ve shodě
s původním místem jedn. vydání díla, pod tím dole-
vaje číslo podle chronolog. postupu svého vydání. Tedy na
př. při 1579: * Bibli x 1601. [sv. VI. [dvojnásob, po spatření]
Nového vydání sv. I. | vydal .. | v roce .. Tak st. list nový.
Dobře bych posléze za vhodné přes tit. list každého sv.
vložit červený papírový proužek s upozorněním, že kniha
má na křídle dat: III, I, II.
Upouštěte od fotograf. reprodukce 1579-1593 i, pro věci

Obr. 8:
První strana odpovědi
brněnského bohemisty
prof. Stanislava Součka
na Konopáskův
dopis datovaná 13. 12.
1931. Na úvod vyjádřil
Souček souhlas s navr-
ženým pracovním
postupem, k návrhu
kvazifaksimilového
vydání *Šestidítky* však
zaujal rozhodný negati-
vní postoj, u něhož
setrval i po Konopás-
kově reakci, a nako-
nec přiměl, zřejmě
s dalšími okolnostmi,
klasického filologa
přehodnotit na začátku
roku 1932 původní
záměr a přeměřovat
úsilí na vydání faksi-
milové. Ústřední archiv
Československé církve
evangelické, osobní
fond Jaroslav Jan Ko-
nopásek, složka II.b.1,
nefol.

»Od původního návrhu (sazba quasi facsimile) nemohu ustoupiti, je dobře promyšlen; fotografické vydání by nemělo smyslu [...]. Také námitky, že je toho mnoho najednou, neuznávám; právě programová koncepce celého podniku může imponovat, i když provedení se protáhne na řadu let [...]. Nebude nectí, upustí-li se od podniku pro nedostatek prostředků, po případě redukovati program nebo odložit vydání na několik let. Ale žádná instituce poskytující finanční podporu se nerozehřeje pro uskutečnění podniku pouhým podáním žádosti. Podle mých dosavadních zkušeností je možno i nutno vyvolati i v kruzích úředních dříve patřičnou náladu, že jde o podnik, za němž někdo cele stojí.«⁶⁶

Ještě v žádosti ze dne 7. 12. 1931 (➤ Obr. 9) adresované stipendijní komisi III. třídy České akademie věd a umění (a podané snad prostřednictvím prof. Smetánky či jím doporuče-

⁶⁶ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

Obr. 9:
Koncept žádosti
o finanční podporu
stipendijní komise III.
třídy České akademie
věd a umění ze dne
7. 12. 1931. »Dílo je
rozpočteno na 4 léta
a náklad bude asi
360 000 Kč; k sazbě
se přikročí na podzim
roku 1932 [...],« in-
formuje Konopásek.
Ústřední archiv Česko-
bratrské církve evange-
lické, osobní fond Ja-
roslav Jan Konopásek,
složka II.b.5, nefol.

né)⁶⁷ Konopásek stále avizuje kvazifaksimilové vydání *Šestidílků*, přičemž v posledních dvou dílech, tedy jako svazek VII a VIII, »budou připojeny Dějiny textu Bible Kralické, v nichž budou popsány a hodnoceny všechny změny textu od Blahoslava až po třetí vydání Kralické.«⁶⁸ Na Součkův list odepsal Konopásek 18. 12. 1931, že nadále setrvává na původní představě frakturou,

⁶⁷ Srov. ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁶⁸ Tamtéž.

ale navrhuje »oddělití poznámky vůbec do zadu« v každém ze svazků I-VI. Vydání by pak vypadalo, pokud jde o prvních šest dílů, následovně:

- a) Čistý text: kapitoly, summarie (garmond), dispoice (garmond proložený), text (cicero).
- b) Vzadu každého svazku I-VI
 - 1) poznámky, lokalizované čísly kapitol a veršů a opakovaným slovem – tištěné garmondem a petitem; za nimi
 - 2) konkordancie, lokalizované podobně, tištěné petitem.⁶⁹

Konopásek dále v tomto listu zmiňuje dvě výhody takového uspořádání: finanční úsporu a přichystanost konkordancí k budoucímu vzájemnému srovnání. S takovým návrhem přesadit poznámky na konec každého dílu se 18. 12. 1931 obrátil také na tiskárnu Politika, u níž žádá upravenou předběžnou kalkulaci, přičemž vzhledem k výši kalkulované ceny od tiskáren upozorňuje:

»Nutno také počítati s tím (jak jste se mohli přesvědčiti z dopisu synodní rady), že podnik nebude vůbec uskutečněn anebo ne v celém rozsahu.«⁷⁰

V odpovědi na poslední Konopáskův dopis sděluje Stanislav Souček 20. 2. 1932, že právě doporučil ministerstvu podpořit projekt faksimilového vydání bible z roku 1613 částkou 20 000 korun, a vrací se k otázce prezentace textu v kritickém vydání *Šestidílký* (➤ Obr. 10): »Ta myšlenka,« píše o sazbě frakturou, »se mi nikdy nebude líbiti. To je pouhá paráda, nalepené cizí peří místo vyškubaného vlastního.«⁷¹ Konopásek nakonec názor na frakturu přece jen změnil: v konceptu dopisu Kanceláři prezidenta republiky z 15. 3. 1932 už stojí, že na radu prof. Součka neplánuje kvazifaksimile, ale vrací se k vydání fotografickému.⁷²

Finanční náročnost a krytí

Práce na celém projektu byla, jak plyne mj. ze žádosti stipendijní komisi, rozpočtově plánována na čtyři roky (původně počítal Konopásek dokonce s prací jen »asi na tři roky«)⁷³ a k sazbě se mělo přikročit už od podzimu roku 1932, do té doby měl být totiž připraven šestý díl a první část sedmého dílu.⁷⁴ V roce 1933 měly být vytištěny VI. a VII. díl, v roce 1934 I.-V. díl a v roce 1935 mělo být celé vydání dokončeno.⁷⁵

Při předpokládaném nákladu 500 kusů a ceně za osmidílný komplet 700 Kč měly celkové náklady na vydání dosáhnout tehdy závratné sumy 350 000 Kč, později se už počítalo s cca 360 000 Kč.⁷⁶ Tak čteme v dopise synodní radě i v žádosti adresované stipendijní komisi České akademie věd a umění ze dne 7. 12. 1931.⁷⁷ Pro hrubou orientaci: průměrná mzda v roce 1930 dosáhla výše 789 Kč,⁷⁸ tj. cena vydání by činila cca 456 průměrných mezd (v hodnotě z roku 1930). Kdybychom tolik průměrných mezd požadovali jako cenu vydání ve čtvrtém čtvrtletí roku 2021 (kdy byl průměrný nominální výdělek 40 135 korun),⁷⁹ stálo by kritické vydání *Šestidílký* horentní sumu cca 18,3 milionů Kč...

Velké potíže přitom panovaly už s prodejem faksimile Blahoslavova *Nového zákona*: zachovaly se archivní materiály, podle nichž »neodepsalo a nezaplatilo dosud m. š. a n. o. [Ministerstvo školství a národní osvěty, pozn. R. D.] 50 výtisků pro nedostatek finančních prostředků, ačkoli se k tomu zavázalo«,⁸⁰ Konopásek je tudíž nabízel různým knihkupcům, například slovy: »Nabízím Vám těchto 50 výtisků za velmi výhodných podmínek, odeberete-li je všechny najed-

⁶⁹ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.1, nefol.

⁷⁰ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁷¹ Tamtéž.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Dopis synodní radě Českobratrské církve evangelické z 10. 11. 1931, viz tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ Žádost o stipendium Hlávkovy nadace, viz tamtéž.

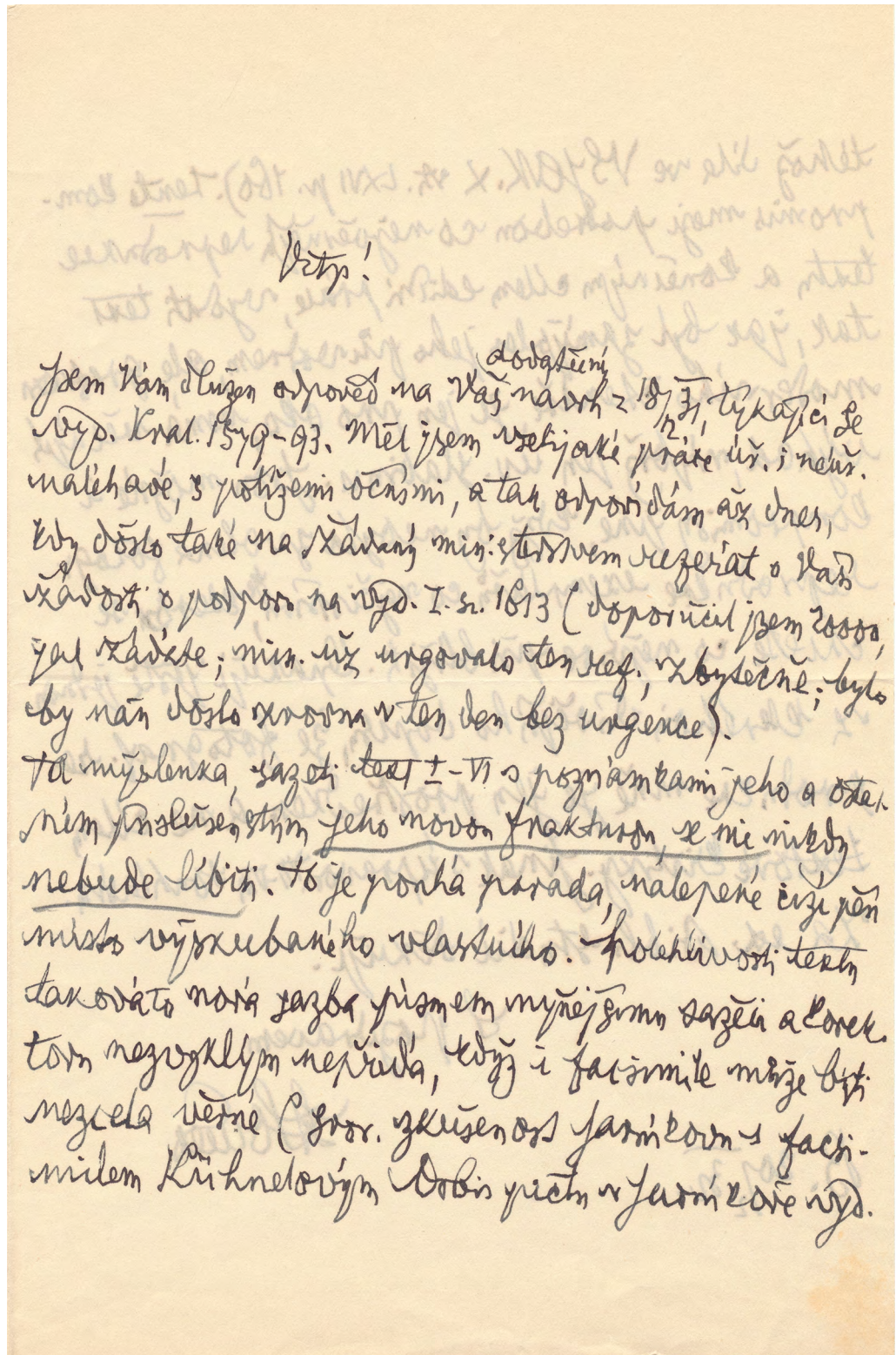
⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ [s. a.]: *Sladký život prvorepublikových úředníků*, in: Český statistický úřad. *Století statistiky*, <https://www.czso.cz/csu/stoletistatistiky/sladky-zivot-prvorepublikovych-uredniku>.

⁷⁹ [s. a.]: *Průměrné mzdy – 4. čtvrtletí 2021*, in: Český statistický úřad. [...] *Katalog produktů*, <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2021>.

⁸⁰ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol. Koncepty dopisů datovány 17. 2. 1932, 23. 2. 1932.

Obr. 10:
Dopis Konopáskovi
od prof. Stanislava
Součka z 20. 2. 1932,
v němž znovu odmítá
návrh tisknout *Šesti-
dítku* novodobou frak-
turou. Ústřední archiv
Českobratrské církve
evangelické, osobní
fond Jaroslav Jan Ko-
nopásek, složka II.b.5,
nefol.

nou. Dílo bude za krátký čas vzácností, poněvadž je většinou prodáno knihovnám.⁸¹ V Konopáskově pozůstalosti jsou archivovány i odmítavé reakce oslovených, třeba z knihkupectví a knihtiskárny B. Stýbla došla zamítavá odpověď 23. 2. 1932 se zdůvodněním »pro tento počet výtisků nemám potřebu.«⁸² Ale vraťme se zpět k plánu kritického vydání *Šestidítky*.

Finanční záštitu Konopáskova projektu měla převzít synodní rada Českobratrské církve evangelické. V dopise z 10. 11. 1931 jí navrhuje:

⁸¹ ÚÁČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁸² Tamtéž.

»Představuji si to tak, že by synodní rada převzala podnik finančně do svých rukou, kdežto já sám bych opatřil celou technickou a redakční stránku vydání. Profesor Daněk slíbil napsati Prolegomena ke Starému Zákonu a jest ochoten přispěti mi radou i pomocí také při vnější úpravě edice [...]. Nákladu finančního nedovedu zatím stanoviti ani přibližně, ale jsem přesvědčen, že podnik nebude znamenati pro vydavatelstvo ztráty [...]. Nejprve (ještě letos) požádala by se o podporu Česká akademie věd a umění a začátkem roku 1932 podala by se žádost k ministerstvu školství; od obou institucí očekávám jak bezprostřední podporu předem, tak odběr určitého počtu výtisků po vytištění knihy. Na podzim, až by – na základě přesných rozpočtů – dala k podniku souhlas synoda, mohlo by se začíti s tiskem. Na přípravách již pracuji, ale podnik by se uskutečnil teprve tehdy, až by byl finančně úplně zajištěn; kdyby k němu vůbec nedošlo, zůstal bych při vydání N. Z., na něž stačím sám.«⁸³

»V nejpříznivějším případě,« sděluje Konopásek synodnímu seniorovi 19. 11. 1931 ohledně finančních nákladů, »by se účet vyrovnal« a ještě by zbylo synodní radě 140 výtisků v celkové ceně 98 tisíc korun.⁸⁴ Příjem z dotací a prodeje byl při ceně osmisvazkového kompletu 700 Kč tamtéž odhadnut na 358 000 korun, počítalo se s podporou ze strany Hlávkovy nadace (60 tis.) a ministerstva školství (60 tis.), subskripcí 100 sborů (70 tis.) a 100 jednotlivců (70 tis.), odběrem 100 exemplářů ministerstvem školství (70 tis.) a 40 exemplářů Českou akademií věd a umění (28 tis.), prodejnost titulu byla odhadnuta až na několik desetiletí.

K zaštitění projektu však v důsledku hospodářské krize nedošlo, ačkoli ještě 26. 11. 1931 (► Obr. 11) synodní senior Josef Souček vyjádřil záměru jménem rady podporu. Konečné schválení finančního závazku však patřilo synodu. Ve spolupráci se synodní radou byla oslovena Hlávkova nadace České akademie věd a umění s žádostí o příspěvek ve výši 60 000 korun. Stále se ještě proponovalo faksimilové vydání *Kralické bible* 1613 a kvazifaksimilové kritické vydání *Šestidílký*.

V žádosti adresované stipendijní komisi III. třídy České akademie věd a umění z 7. 12. 1931 Konopásek slibuje:

»Pro případ, že by nebylo možno z jakýchkoli důvodů celý podnik dokončiti, zavazuji se vydat alespoň poznámky a kritický apparatus k Novému Zákonu (= dějiny celého textu N. Z.) anebo podporu vrátiti.«⁸⁵

Další Konopáskův dopis mířil do prezidentské kanceláře 30. 12. 1931. Optimisticky se v něm počítá s tím, že *Šestidílký* bude vydána »nákladem synodní rady čbr. církve evangelické v nejbližších 4 letech«, k tomu budou připojeny »dějiny celého Kralického textu až do r. 1613 popsáním všech variant«, přičemž prvním krokem mělo být výše zmíněné vydání fotografického otisku bible z roku 1613, jehož realizací by byla »sjednána i základna pro vydání *Šestidílký*«. ⁸⁶ V nejisté době však postupně začaly přicházet zamítavé odpovědi oslovených institucí.

Náš bibliista se ani v této fázi nevzdával a rozhodl se oslovit dopisem také Alici Masarykovou. Jeho úpornost se projevila i dřív, když nakladateli Laichterovi při návrhu souborného vydání svých studií sám napsal: »Vidíte, že umím zdolávat neúspěch.«⁸⁷ Dopis nejstarší Masarykově dceři nese datum 22. 2. 1932 a přiznává se v něm dřívější velkorysá podpora hlavy státu při vydání faksimile Blahoslavova *Nového zákona*, nicméně pisatel si zároveň stěžuje na malou informovanost pana prezidenta o dalších počínech:

»[O]d té doby marně se pokouším informovati ho [o] postupu své práce. Třikrát jsem žádal o slyšení, ale směl jsem předložit pouze své spisy. Mé návrhy na založení vědeckého ústavu biblického a na podporu dalších badání o Bibli Kralické byly zamítnuty. Pan prezident neví ani, že jsem filolog. – Věřím, že by se osobní Vaší přímluvou mnohé změnilo.«⁸⁸

Dnem 2. 3. 1932 je datován koncept dalšího dopisu Alici Masarykové (► Obr. 12), v němž se klasický filolog dosti kriticky vyslovuje o chystaném Žilkově překladu⁸⁹ a uzavírá:

⁸³ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Koncept dopisu, viz tamtéž.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ »K 6. červenci má vyjít nový překlad N. Z. s podporou pana prezidenta. O tomto překladu napsal jsem studii [...]. Dokazuji podle dosavadních ukázek, že chystaný překlad je dělán na rychlo, bez přípravy a nevědeckými metodami.« Kriticky se k novému překladu postavil také v časopiseckém článku publikovaném v roce 1932, viz KONOPÁSEK, Jaroslav: *Nové překlady bible*, in: *Nové Čechy* 15 (1932), s. 141.

SYNODNÍ VÝBOR ČESKOBATRSKÉ CÍRKVE EVANGELICKÉ
PRAHA II., JUNGMANNOVA 15, (TELEFON 29177.)

V Praze, dne 26. listopadu 1931.

PŘEDMĚT: Kritické vydání
Bible Kralické.

Č. j. 3095.

Při odpovědi budiž vždy toto číslo uvedeno.
O každé věci budiž psáno zvlášť.

Příloha 1.

Panu

Dru Jaroslavu Konopáskovi,

Praha IV.-293.

K Vašemu přípisu ze dne 10. t. m. sdělujeme, že synodní rada jest ochotna podati České akademii věd a umění žádost o podporu Vámi plánovaného kritického vydání Kralické Šestidílký. Žádost tu ve znění Vámi navrženém přikládáme, a- byste sám obstaral její odevzdání České akademii.

Při tom předpokládáme, že jest Vám jasno, že synodní rada podáním této žádosti neběře a nemůže na sebe vzíti závazek vydati za každých okolností ono vydání Bible Kralické, ani jakýkoli jiný závazek finančního rázu. Rozhodnutí o těchto věcech náleží synodu.

Synodní rada

českobratské církve evangelické:

synodní senior.

Obr. 11:
Odpověď synodní rady Českobratské církve evangelické z 26. 11. 1931, v níž souhlasí s podáním žádosti o finanční podporu adresované České akademii věd a umění, aby se mohlo uskutečnit kritické vydání *Šestidílký*. Rada zároveň informuje, že sama »neběře a nemůže na sebe vzíti závazek vydati za každých okolností ono vydání Bible Kralické« ani finanční závazky podobného rázu, rozhodnout musí synod. Ústřední archiv Českobratské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

»Jestliže pan president podporoval moji dřívější práci a jestliže později odmítl účast na mých dalších podnicích (Biblický vědecký ústav, kritické vydání *Šestidílký*), soudím – snad se mýlím – že není dobře informován. Proto se pokouším o slyšení. Nerad bych ovšem obtěžoval zbytečně.«⁹⁰

Na tento dopis došla odpověď pověřeného pracovníka kanceláře s datem 7. 3. 1932, že Konopásek se s ním může osobně sejit a věc projednat.⁹¹ Podrobnosti dalšího vývoje neznáme, ale tušíme, že k filologovému úmyslům příznivý nebyl.

⁹⁰ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol. Ke stejnému vysvětlení se uchyluje Konopásek alias Chodobosov v útlém spisu *Revoluce (Kapitoly polemické)* na s. 38, když nerozumí Masarykově rezervovanosti vůči levici (a potažmo radikální levici): »Proč se staví tak příkře k naší levici a proč tato jej tak rozhodně odmítá, je mi prozatím nevysvětlitelné. Byla by na snadě domněnka, že Masaryk je nesprávně informován a že jeho nejbližší okolí nese vinu a zodpovědnost.«

⁹¹ Tamtéž.

2 III 32

Vážení paní doktoro,

děkuji za laskavé přijetí spisu a doptávají
moji prosbu:

K 6. červenci má vyjít nový překlad N. K.
a podpis pana presidenta.

O tomto překladu nešel jsem slyšet (vyšlo to
nov. příl. k bibl - N. 7) - která dvojle III tr. c. c. ak.
(viz výtisk a č. smutného) ~~akt~~ vyjde co
nejdříve. Dorazují, podle dohodnutých
učiněk, že chystají překlad je detail ne úplně,
bez úvah a usvědčení metodami. (překlad
jičské filologie, cirk. filologie). Nemá souhlasu
s touto slovní knihou: Církevní. Jestliže pan
prezident podporuje nový druhý překlad a jestliže jím
odmítte účast na nyní dělníci předání (všechny věci
všechny) vydati sčítání (vydání - snad se mylí) - je asi
dobře informován. Proto se pokouším o slyšení. Nechtěl jsem obléhat slyšení
Ryby by tak to ovšem bylo nejednoznačné, dal by K. a ucelí v
těchto věcech spíše.

Ustřední archiv

Reč jsem si k tomu, když, když
i v k...
a proto konečně vydati o tom časem usměle.

Obr. 12:
Koncept Konopásko-
va druhého dopisu
adresovaného dr.
Alicí Masarykové
nese datum 2. 3. 1932.
Konopásek usuzuje, že
Masaryk o jeho zámě-
rech »není dobře infor-
mován«, když odmítl
podporovat jeho nové
plány nebo se jich pří-
mo účastnit. Ústřední
archiv Českobratrské
církve evangelické,
osobní fond Jaroslav
Jan Konopásek,
složka II.b.5, nefol.

Další projekty

Datum 15. 3. 1932 totiž nese další koncept žádosti adresovaný kanceláři prezidenta republiky. V ní už Konopásek popisuje, že v jeho »edičním programu Bible Kralické nastanou některé změny«,⁹² totiž že synodní rada vzhledem k hospodářské krizi nepřevzme za své kritické vydání *Šestidílký*, a proto »nezbude asi, než abych se pokusil o její vydání v nejbližších letech postupně sám.«⁹³ Dále oznamuje, že na doporučení prof. Součka již neuvažuje o vydání novou frakturou, ale usiluje o vydání fotografické (příčemž »[n]áhradou za nečitelnost a neúpravnost poznámek bude zvláštní jejich přetisk jako doplněk díla«),⁹⁴ a jako rozjezdový projekt, jenž by měl přinést finanční prostředky, navrhuje vydání kralického žaltáře z roku 1582, na což žádá subvenci ve výši cca 12 tisíc korun. Ani tato Konopáskova prosba se podle všeho nesetkala s úspěchem.

Doplňme jen, že cena tohoto faksimilového vydání při nákladu 500 kusů by se v kalkulaci ze dne 22. 3. 1932 od tiskárny Neuber, Pour a spol., stejné firmy, jež zhotovila faksimile Blahoslavova *Nového zákona* z roku 1568, vyšplhala bez započítání daně z obratu na cca 12 420 Kč.⁹⁵ S datem 30. března 1932 je dochována také kalkulace na ofsetové vydání *Šestidílký*: při nákladu 300 výtisků by v téže tiskárně stálo jen vydání šesti dílů bez daně celkem téměř 190 000 Kč.⁹⁶

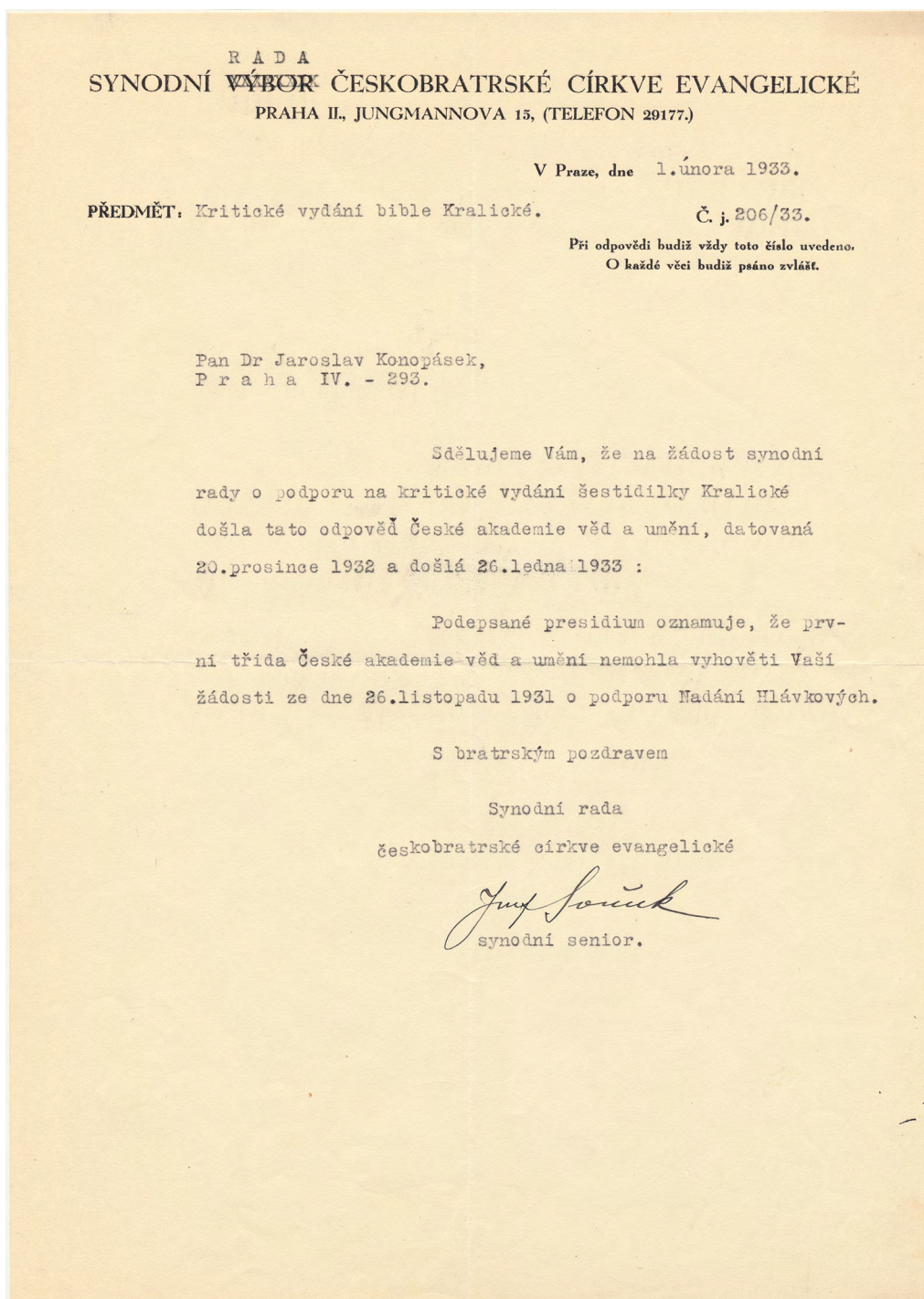
⁹² ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

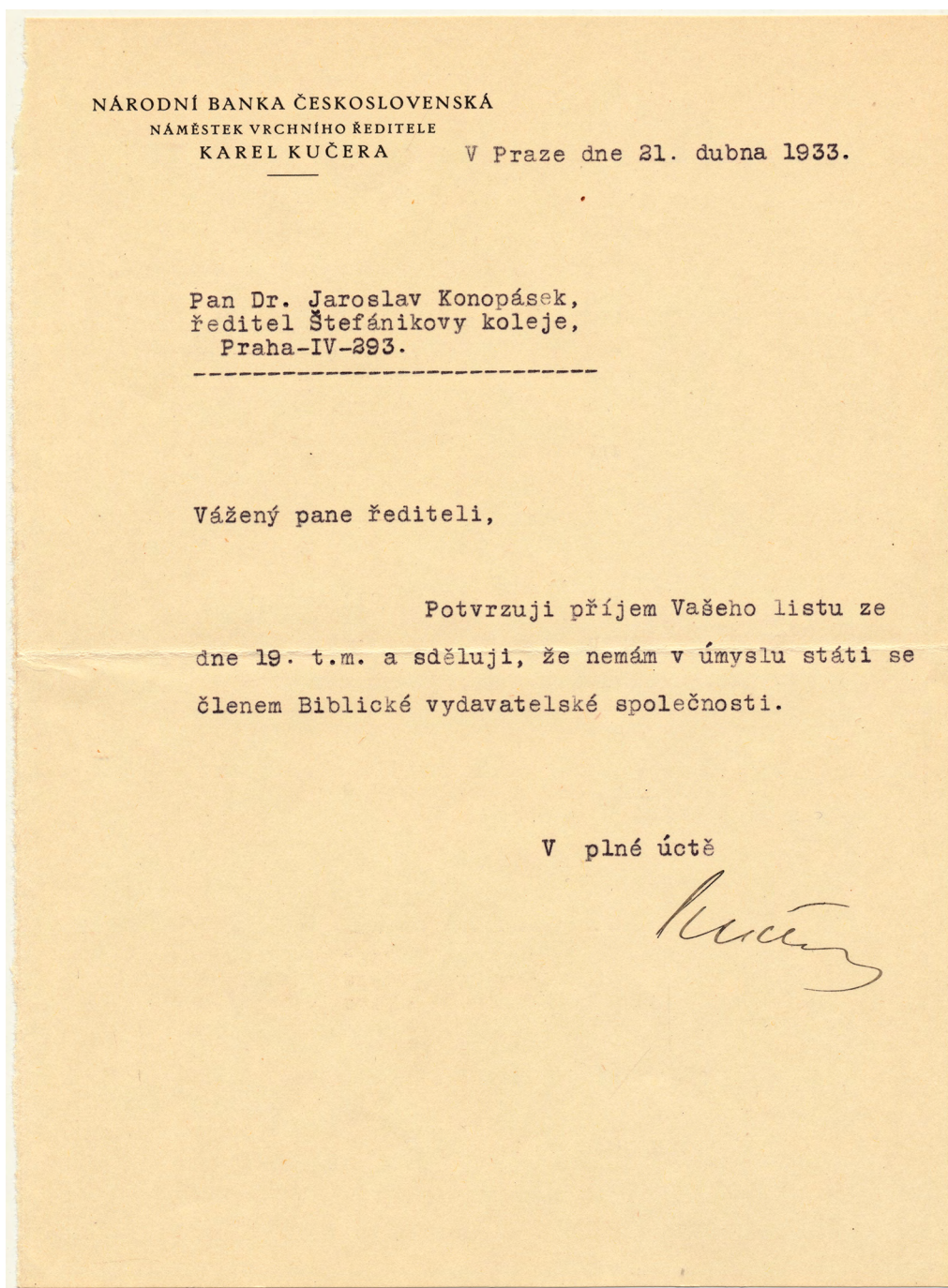
⁹⁶ Tamtéž.

Obr. 13:
Jak sděluje synodní rada 1. 2. 1933, na konci roku 1932 zamítla I. třída České akademie věd a umění žádost o podporu z Hlávkovy nadace na kritické vydání *Šestidílky*. Konopáskův ediční program se na začátku roku 1933 začal hroutit. Ústřední archiv Českobratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

Ani následný vývoj nebyl záměrům našeho grekolatiníka příznivý: na konci roku 1932 byla Konopáskovi (resp. synodní radě) zamítnuta žádost o finanční podporu z Hlávkovy nadace a v půlce ledna, 17. 1. 1933, navíc došlo ke stejnému kroku ze strany III. třídy České akademie věd a umění (► Obr. 13).⁹⁷ To vše znamenalo na začátku roku 1933 velmi vážné narušení Konopáskových plánů a komplikace přímo ohrožující realizaci celého edičního programu. Konopásek se však nevzdával ani v této situaci. Hned v únoru 1933 se obrátil na tiskárnu Karel Procháška v Českém Těšíně s nabídkou ofsetového otištění *Šestidílky* a k tomu dvoudílného přetisku kralických poznámek antikvou, a to pro *Starý a Nový zákon*, přičemž dodání rukopisu jednoho dílu poznámek navrhol stanovit na 30. 6. a druhého na 30. 10. 1933. Cena jednoho kompletu *Šestidílky* byla vyměřena na 1 500 Kč. Dne 25. 2. 1933 sice sdělilo (a 8. 3. 1933 potvrdilo) Konopáskovi dopisem pražské zastoupení firmy, že ředitel se rozhodl dílo vydat, bylo však nutné dojednat detaily smlouvy, k jejímuž návrhu měly obě strany námítky a na nich

⁹⁷ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

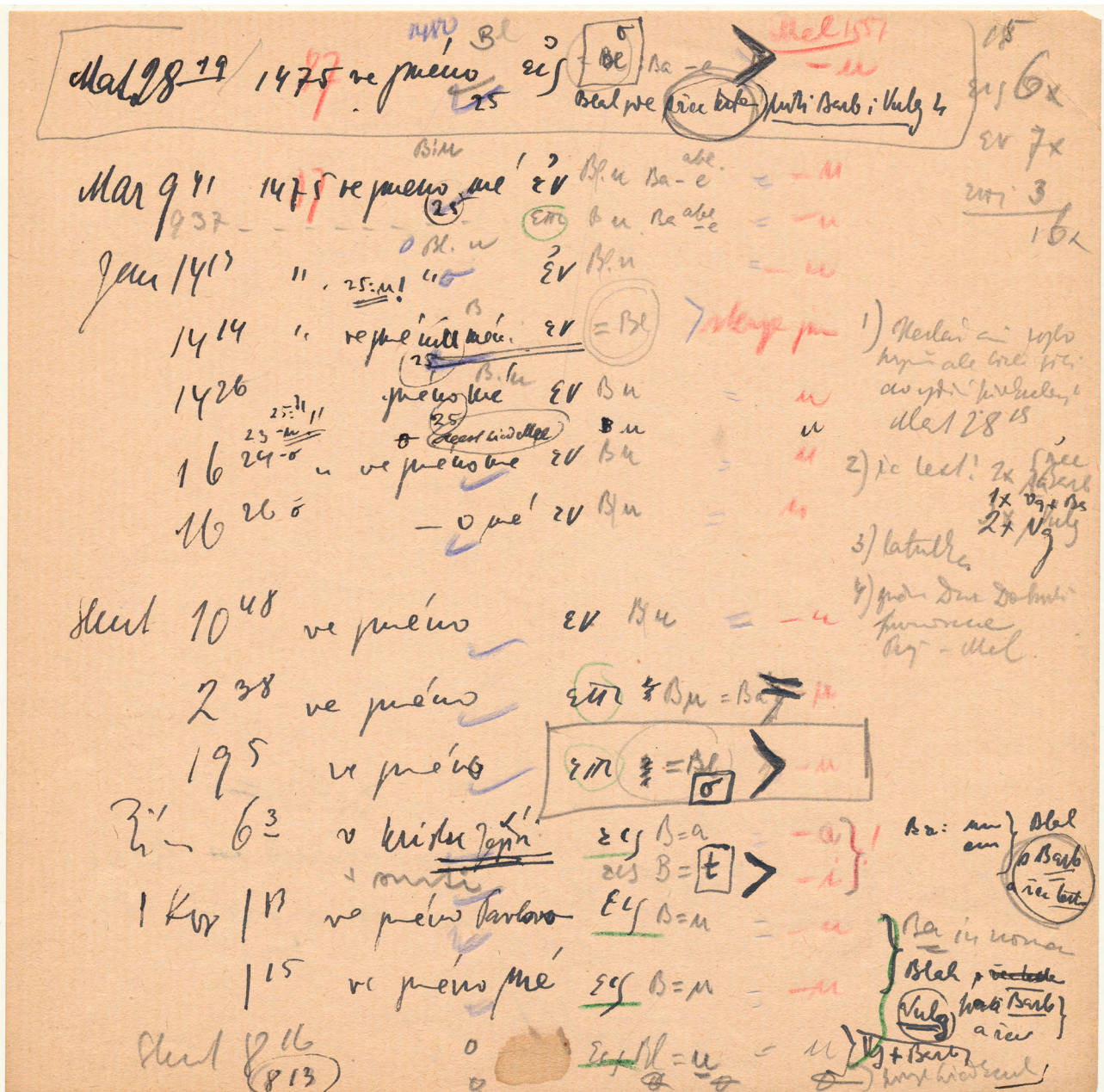
Obr. 14:
V dubnu 1933 hledal Konopásek další možnosti, jak získat finanční zdroje na své projekty. S nápadem založit Biblickou vydavatelskou společnost se obrátil na možné podílníky z řad představitelů evangelické církve i zámožných podnikatelů či úředníků. Náměstek vrchního ředitele Národní banky československé Karel Kučera však návrh bryskně odmítl. Ústřední archiv Česko-bratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka II.b.5, nefol.

zřejmě spolupráce ztroskotala. Podobná nabídka na vytištění poznámek *Šestidítky* adresovaná nakladateli Fr. Strnadelovi je zachována z 16. 3. 1933;⁹⁸ dopisem s datem 25. 3. 1933 však E. Strnadel od projektu ustoupil.

Konopásek i v těchto podmínkách hrotících se vyhlídek hledal východisko: usmyslel si založit Biblickou vydavatelskou společnost, jejímž prvním tiskem by bylo vydání poznámek *Šestidítky*, a z výdělků chtěl financovat »věci méně prodejné, ale stejně důležité (Karafiátova diferenční Bible, facsimile *Šestidítky* a pod.«⁹⁹ Dopisem datovaným 19. 4. 1933 oslovil možné podílníky Biblické vydavatelské společnosti, kteří by do začátku vložili deset až patnáct tisíc korun, obrátil se tak na Karla Kučera, náměstka vrchního ředitele Národní banky československé, leč neúspěšně (odmítnutí došlo obratem s datem 21. 4. 1933. > Obr. 14). Mezi další oslovené patřili například dr. Jindřich Hrozný nebo evangelický farář Bedřich Jerie, podařilo se

⁹⁸ Oba dokumenty viz ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

⁹⁹ Tamtéž.

Obr. 15:

Ukázka pracovních materiálů z Konopáskovy pozůstalosti, konkrétně excerpt starobylé vazby »ve jméno«. Výsledky výzkumu této vazby se promítly do Konopáskových *Prolegomen* (← pozn. 9), s. 40-46. Ústřední archiv Česko-bratrské církve evangelické, osobní fond Jaroslav Jan Konopásek, složka III.g, nefol.

získat synodního kurátora Ferdinanda Kavku a počítalo se s pozdějším oslovením prezidenta Masaryka a žádostí o jeho příspěvní.¹⁰⁰

Facit

Tyto opakované frustrující neúspěchy, z nemalé části zapříčiněné světovou hospodářskou krizí, ale bohužel i povahovými rysy iniciátora projektů, »tohoto ohnivého a rázného muže«,¹⁰¹ pracovní vypětí, náročné sestavování rozpočtů a jednání s možnými nakladateli se zřejmě podepsaly na Konopáskově zdraví. Zemřel na začátku října následujícího roku ve věku pouhých 51 let.

V pozůstalosti nejsou zachovány žádné kolace různocnění pro plánované kritické vydání *Kralické bible*. »Prof. Daněk nepřestal litovati až do své smrti,« píše ve vzpomínce na Konopáska farář Bohumír Popelář v roce 1956, »že nám nepořídil to zamýšlené vydání Kralické šestidílnky.«¹⁰² »[C]o však vykonal,« shrnuje Konopáskovu přetrženou životní pouť jiný autor v jednom z nekrologů, »zajišťuje mu trvalou pamět.«¹⁰³ Mementem zůstává jak to, s jakou vervou se Konopásek pustil do realizace vysněných projektů a dovedl přitom nadále vědecky (→ Obr. 15) –

¹⁰⁰ ÚAČCE/Konopásek, složka II.b.5, nefol.

¹⁰¹ POPELÁŘ, *Jaroslav Konopásek (1883-1934)* (← pozn. 11), s. 4.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ [-vh-]: *Drobné zprávy* [nekrolog Jaroslava Konopáska] (← pozn. 13), s. 351.

neboť se »s úplným soustředěním oddal vědeckému ›písmářství‹¹⁰⁴ – i mimovědecky pracovat, tak rovněž to, že výrazně přecenil možnosti jednotlivce, očekávání a kupní sílu potenciálních zákazníků i ochotu a možnosti oslovených institucí a osobností poskytnout projektům finanční podporu.

¹⁰⁴ SOUČEK, Zprávy [nekrolog Jaroslava Konopáska] (≪ pozn. 10), s. 59.